

Asociația Promo-LEX și Administrația Națională a Penitenciarelor au dat start unui ciclu de instruire pentru prevenirea rețelilor tratamente în instituțiile penitenciare

Prevenirea și combaterea rețelilor tratamente, precum și evidența și raportarea eficientă a cazurilor de violență în locurile privative de libertate, vor fi subiecte cheie în cadrul unui ciclu de 9 ateliere de instruire, desfășurate de către Asociația Promo-LEX în parteneriat cu Administrația Națională a Penitenciarelor din Republica Moldova.

Atelierele de instruire vor fi desfășurate în perioada iulie-septembrie și în cadrul acestora vor participa peste 200 de angajați, inclusiv personal medical, din cadrul instituțiilor penitenciare din Republica Moldova.

Atelierele de instruire vor fi livrate de către o echipă mixtă de experți ai Asociației Promo-LEX, Administrației Naționale a Penitenciarelor și Procuraturii Generale și vor fi găzduite de către Centru Instructiv Goian al ANP.

Atelierele sunt organizate în contextul angajamentelor statului de a asigura prevenirea și combaterea rețelor tratamente în locurile private de libertate, precum și în scopul consolidării rețelei de persoane responsabile de implementarea efectivă a politicilor și regulamentelor ANP cu privire la evidența electronică a cazurilor de leziuni corporale, aplicare a forței fizice, mijloacelor speciale și/sau armei de foc ori a pretinșelor acte de rele tratamente în instituțiile penitenciare.

Primul atelier a avut loc în perioada 25-26 iulie și a fost apreciat de către participanții acestuia, care au menționat că astfel de activități sunt esențiale pentru dezvoltarea competențelor profesionale ale angajaților sistemului penitenciar și contribuie la gestionarea eficientă și umană a acestuia.

Atelierele de instruire sunt realizate în cadrul Proiectului „Consolidarea respectării drepturilor omului în Sistemul Penitenciar al Republicii Moldova”, implementat de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Republicii Federale Germania, prin intermediul Ambasadei Republicii Federale Germania la Chișinău (Deutsche Botschaft Chișinău). Proiectul este cofinanțat de Ambasada Franței în Republica Moldova.

Podcast PUNCT pe URĂ. Ce a urmat după interzicerea discursului de ură în 2022?

#BunDeAscultat #PromoLEXpodcast

În iulie 2022, au intrat în vigoare modificările aduse Codului contravențional și Codului penal cu privire la discursul de ură și instigare la discriminare.

La doi ani distanță, cum sunt aplicate aceste prevederi?

Te invităm să afli răspunsul de la Ludmila Ostap, șefa secției urmărire penală al Inspectoratului de Poliție Teleneshti al Inspectoratului General al Poliției (Poliția Republicii Moldova) al Ministerului Afacerilor Interne.

Poți asculta acest episod [aici](#)

Podcast-ul „PUNCT pe URĂ.” este produs de Asociația Promo-LEX cu susținerea financiară a Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID Moldova).

20 de ani de hărțuire lingvistică în regiunea transnistreană a Republicii Moldova

În vara anului 2004, în regiunea transnistreană a Republicii Moldova a culminat valul de agresiuni fără precedent asupra

școlilor cu predare în limba română. Aceste evenimente au fost orchestrate de administrația separatistă de la Tiraspol și au avut consecințe devastatoare pentru comunitatea educațională românească din zonă. Practica de deznaționalizare și rusificare forțată a învățământului nu a cedat ca proporție și efecte acțiunilor întreprinse de regimul de ocupație sovietică acum 90 de ani, când, odată cu introducerea alfabetului chirilic pentru limba moldovenească în stânga Nistrului, s-a încercat crearea unei „națiuni” distincte.

Pentru a înțelege pe deplin gravitatea evenimentelor de acum două decenii, este necesar să aruncăm o privire asupra contextului istoric și politic din regiune. După destrămarea Uniunii Sovietice în 1991, Republica Moldova și-a declarat independența. Anticipând acțiunile Chișinăului, cei de la Tiraspol, susținuți de Kremlin, și-au proclamat propria „independență” la 2 septembrie 1990. Acțiunile provocatoare ale separatiștilor au declanșat, în cele din urmă, un conflict armat sângeros în 1992. Deși peste câteva luni conflictul a fost înghețat printr-un acord impus de Federația Rusă, care era parte a războiului, tensiunile au continuat să mocnească.

Legea Nr. 3465 din 01.09.1989, cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul R.S.S. Moldovenești, care a introdus trecerea limbii moldovenești la grafia latină, a fost boicotată de administrația de facto, iar toate școlile moldovenești din regiune au primit ordin să păstreze alfabetul chirilic. După încheierea conflictului armat în iulie 1992, școlile locale au intrat sub controlul administrației separatiste. Instituțiile care au decis să folosească grafia latină încă din 1989 și să rămână în jurisdicția autorităților constituționale, au fost supuse presiunii administrației secesioniste și majoritatea dintre acestea au fost forțate să revină la alfabetul chirilic. Alfabetul latin a rămas să fie utilizat doar în șase școli din regiunea transnistreană.

Încercările de a crește numărul de școli care folosesc grafia latină s-au confruntat cu o opoziție puternică. În 1996,

directorul singurei școli moldovenești din Slobozia, care a susținut dorința părinților de predare utilizând alfabetul latin, a fost concediat și obligat să părăsească regiunea. În 1999, un profesor de limba română la Colegiul Pedagogic din Tighina a fost concediat pentru promovarea alfabetului latin în instituție. Demiterea a fost precedată de amenințări la telefon și de un atac la [intrarea în casă](#).

În septembrie 1996, administrația de facto de la Grigoriopol a folosit cazacii și miliția pentru a opri activitatea școlii moldovenești. La 2 octombrie 1996, trei profesori au fost arestați ilegal și duși la Tiraspol. Abia la 7 octombrie 1996, ca urmare a reacției Președintelui Republicii Moldova și a Misiunii OSCE, cadrele didactice au fost [eliberate](#).

Corpul didactic al instituțiilor de învățământ și părinții elevilor erau insultați constant în presa locală și numiți „dușmani ai statului”. Mulți dintre aceștia au fost invitați la „discuții” de către structurile de securitate din zonă, fiind, de asemenea, amenințați cu pierderea locurilor de muncă și a locuințelor. Copiii și profesorii au fost forțați să scrie explicații cu privire la motivul pentru care foloseau alfabetul latin, iar oficialii locali vizitau în mod regulat lecțiile pentru a verifica dacă predarea se desfășura „corect”.

Apogeul agresiunii a fost atins în vara anului 2004, când administrația de facto a închis patru din cele șase școli care predau limba română folosind grafia latină. Clădirile instituțiilor de învățământ au fost vandalizate, fiind distrus mobilierul și inventarul școlar.

Sursa foto: Promo – LEX

Sursa foto: Promo – LEX

Sursa foto Promo – LEX, locație: Liceul „Lucian Blaga”, Tiraspol.

Sursa foto Promo – LEX

Sursa foto Promo – LEX

Sursa foto: Promo – LEX

Sursa foto: Promo – LEX

La acea vreme, în aceste instituții învățau circa 3.400 de

elevi, iar profesorii și părinții care s-au opus închiderii au fost reținuți ilegal pe un termen de până la șase ore. În timpul crizei, guvernul Republicii Moldova a decis să creeze o blocada care să izoleze regimul de la Tiraspol de restul lumii. Blocada însă a fost inefficientă din cauza lipsei de cooperare din partea Ucrainei, condusă la acea vreme de Leonid Kuchma. Regimul de la Tiraspol a luat o serie de măsuri care vizau destabilizarea situației economice din Republica Moldova, în special prin reducerea furnizării de energie electrică din centralele electrice din regiune.

Figura principală a conflictului a fost Elena Bomesko, pretinsa ministă a educației de la Tiraspol. Ea a menționat că, în concordanță cu politica oficială transnistreană, limba se numește „română” atunci când este predată în grafia latină și „moldovenească”, în cazul în care este folosit alfabetul chirilic. Ea a insistat asupra păstrării alfabetului chirilic pentru „poporul moldovenesc” ca o modalitate de păstrare a „limbii originale”.

Elena Bomesko

În cele din urmă, Drept rezultat al presiunilor din partea Uniunii Europene, care a impus interdicției de intrare asupra a 10 „funcționari” din regiunea transnistreană, precum și a

protestelor organizate de profesori, părinți și elevi, școlile românești au fost redeschise după ce au fost înregistrate ca instituții private (nestatale) de către administrația de facto din stânga Nistrului.

La 19.10.2012, grație eforturilor Asociației Promo-LEX, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat Hotărârea în cauza Catan și alții, prin care a recunoscut violarea Articolului 2, Protocol 1 – Dreptul la Educație în raport cu Federația Rusă. În același timp, Curtea a stabilit că Republica Moldova nu se face vinovată de violarea dreptului la educație în cauzele date. Curtea a acordat cu titlu de prejudicii morale reclamanților 1,2 milioane de euro. Cu toate că au trecut aproape 12 ani de la pronunțarea Hotărârii, autoritățile ruse nu au executat-o și nici nu au venit cu un plan de acțiuni concret în acest sens.

Pe parcursul anilor, mai mulți profesori și părinți ai elevilor care studiază în școlile moldovenești cu alfabetul chirilic au contactat Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului din Republica Moldova, solicitând sprijin pentru învățământul în limba română, deoarece învățământul bazat pe alfabetul chirilic și programele sovietice, în opinia lor, nu pot să ofere oportunități de formare continuă [oriunde](#).

În prezent, în șapte localități din regiunea transnistreană (cinci orașe și două sate), există școli cu predare în grafie latină. Nu este vorba despre școlile naționale existente, ci de instituțiile de învățământ nou create de către pedagogi și părinți, cu statut de școli private (nestatale): Liceul Teoretic „Lucian Blaga” – Tiraspol, Liceul Teoretic „Alexandru cel Bun” – Tighina, Liceul Teoretic „Evricea” – Râbnița, Liceul Teoretic „Ștefan cel Mare și Sfânt” – Grigoriopol, Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” – Dubăsari, gimnaziul-internat pentru copii orfani din Tighina, gimnaziile din satele Corjova și Roghi, raionul Dubăsari, care nu sunt subordonate regimului ilegal de la Tiraspol și activează în baza Curriculumului Ministerului Educației de la Chișinău.

Cu toate că au trecut două decenii de la acele evenimente, problema nu a fost rezolvată definitiv. Administrația secesionistă continuă să depună presiuni asupra instituțiilor de învățământ. Școlile rămân în calitate de ostatic perfect și activează în condiții extrem de dificile, create artificial de către administrația locală și regională. În majoritate din ele lipsesc sălile sportive și de festivități, cantinele, laboratoarele speciale pentru predarea fizicii și a chimiei, săli pentru informatică și multe altele. Șapte din cele opt școli nu au sedii proprii, iar sediile închiriate nu asigură condiții elementare de activitate școlară. Situația cea mai complicată în acest sens se atestă la Liceul Teoretic „Ștefan cel Mare și Sfânt” din Grigoriopol (transferat la Doroțcaia). Copiii parcurg zilnic minim 10-15 km pentru a merge la școală, cea mai lungă distanță tur-retur fiind de 54 de km.

Totodată, în toți acești ani, administrația de facto de la Tiraspol a continuat să intimideze profesorii, părinții și elevii, utilizând și alte metode. Astfel, reprezentanții structurilor de forță locale au monitorizat constant careurilor solemne, la care era interzisă intonarea imnului Republicii Moldova sau arborarea tricolorului, au fost create obstacole pentru libera circulație a persoanelor și bunurilor școlare, au loc majorări nejustificate ale taxelor achitate de școli. De asemenea, au avut loc mai multe cazuri de rețineri arbitrare ale profesorilor, iar băieții din aceste instituții de învățământ primesc citații și riscă să fie înrolați în așa-numita „armată rmn”.

Toate măsurile de hărțuire și intimidare întreprinse de administrația de facto de la Tiraspol împotriva școlilor cu predare în limba română, sunt nimic altceva decât o modalitate de a-și promova interesele. Cei care stau în Sovietul Suprem cunosc foarte bine tehnicile de a crea probleme artificiale copiilor, fermierilor, disidenților politici, etc, pentru a obține avantaje reale în procesul de negocieri cu Chișinăul.

Singura modalitate de a asigura dreptul la educație tuturor

copiilor din regiunea transnistreană a Republicii Moldova fără discriminare, intimidări și hărțuire este executarea celor 3 Hotărâri ale CtEDO (Catan și alții, Bobeico și alții, Iovcev și alții). Organizațiile internaționale, actorii relevanți și autoritățile constituționale urmează să depună eforturi semnificative în acest sens. În caz contrar, profesorii, copiii și părinții vor continua să fie o monedă de schimb în mâinile regimului de la Tiraspol.

Sinteza ședinței plenare a Parlamentului din 18 iulie 2024

#101. Parlamentul lucrează pentru tine?!

Ordinea de zi a ședinței plenare a Parlamentului, din 18 iulie 2024, a fost modificată în proporție de 300%. Asociația Promo-LEX evidențiază că un rulaj atât de mare a proiectelor introduse pe ordinea de zi afectează atât transparența decizională, cât și nivelul de înțelegere a proiectelor examinate și votate.

101.promolex.md

Ședința plenară din 18 iulie 2024

Ordinea de zi a ședinței plenare a Parlamentului, din 18 iulie 2024, a fost modificată în proporție de 300%. În acest sens, Asociația Promo-LEX evidențiază că un rulaj atât de mare a

proiectelor introduse pe ordinea de zi afectează atât transparența decizională, cât și nivelul de înțelegere a proiectelor examinate și votate.

Ședința plenară a durat 10 ore, timp în care deputații au susținut votul 33 de proiecte. Cele mai lungi dezbateri au fost în privința proiectului de lege pentru ratificarea Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Statelor Unite ale Americii privind achiziționarea proprietății pentru noul sediu al Ambasadei SUA în Republica Moldova, care au durat aproape o oră și jumătate.

Promo-LEX a constatat că transparența decizională a fost afectată în cazul a 18 proiecte de acte normative, ceea ce reprezintă 55% din numărul total de proiecte dezbătute și votate. Dintre acestea, doar trei proiecte aveau regimul de examinare – mod prioritar.

Mai exact, transparența decizională a fost afectată prin faptul că în cazul a 12 proiecte de lege votate în prima lectură nu au fost publicate actele aferente. Nu au fost solicitate/acordate/publicate: avizele Direcției Generale Juridice; avizele Guvernului; expertiza anticorupție; analiza impactului de reglementare; avizele comisiilor permanente; expertiza de compatibilitate; tabelul de concordanță; avizele unor instituții. În cazul a 15 proiecte de acte normative nu a fost respectat termenul prevăzut pentru prezentarea recomandărilor părților interesate.

Atragem atenția că proiectul nr. 254 a fost votat fără a fi inclus în ordinea de zi, contrar Regulamentului Parlamentului. Reamintim că conform prevederilor art. 46 modificarea și completarea ordinii de zi are loc la cererea și în baza deciziilor Biroului permanent, a unei fracțiuni parlamentare, a unei comisii permanente la cererea, a unui grup din cinci deputați sau a autorului actului menționat în ordinea de zi, precum și în mod excepțional, de către Președintele Parlamentului, iar cererile motivate se fac printr-o luare de

cuvânt. Evidențiem că raportul Comisiei economie, buget și finanțe asupra acestui proiect a fost aprobat în timpul unei ședințe a comisiei permanente organizate în cadrul pauzei ședinței plenare.

Un alt aspect al ședinței din 18 iulie se referă la faptul că mai mult de jumătate din proiectele dezbătute, au fost votate doar de majoritatea parlamentară și un deputat neafiliat, pentru că deputații BCS au părăsit sala de ședințe.

Astfel, în urma monitorizării ședinței, Promo-LEX a formulat următoarele constatări:

- În continuare, unele acte aferente proiectelor examinate în ședințe, în cele mai frecvente cazuri, rapoartele comisiilor și avizele asupra proiectelor sunt publicate pe pagina web în ziua ședinței, fie în timpul examinării proiectelor sau chiar ulterior votării proiectelor.
- La această ședință în cazul a 10 proiecte au fost publicate actele aferente în timpul examinării, și anume 10 rapoarte și 3 corapoarte ale comisiilor permanente, precum și 5 proiecte de acte normative (4 proiecte de legi și un proiect de hotărâre). Rapoartele și corapoartele publicate în timpul ședinței au fost aprobate chiar în ziua ședinței plenare.

Promo-LEX reiterează că publicarea rapoartelor comisiilor, cât și a actelor aferente proiectelor în timpul examinării acestora este o practică lacunară care afectează semnificativ transparența decizională a Legislativului.

În final, Parlamentul a continuat exercitarea controlului parlamentar prin audierea Raportului privind ajutoarele de stat acordate în Republica Moldova pentru anul 2022 și a Raportului de activitate al Consiliului Concurenței pentru anul 2023.

Amintim că, în perioada 2021 – 2025, Promo-LEX și-a propus să monitorizeze activitatea Parlamentului Republicii Moldova, în

special din perspectiva transparenței, legalității și eficienței procedurilor, în cadrul Programului „Democrație, Transparență și Responsabilitate” susținut financiar de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Scopul monitorizării este de a spori transparența instituției, de a contribui la îmbunătățirea procedurilor legislative și de a consolida interacțiunea dintre deputați și cetățeni.

Pentru informații suplimentare:

Dumitrița Ciuvaga

Comunicatoare

Asociația Promo-LEX

Tel: +373 68 800 827

Sinteza ședinței plenare a Parlamentului din 11 iulie 2024

#101. Parlamentul lucrează pentru tine?!

Ordinea de zi a ședinței din 11 iulie a fost modificată în proporție de 180%. Promo-LEX menționează că un rulaj atât de mare al proiectelor introduse, în prima săptămână din ordinea de zi bisăptămânală, afectează atât transparența decizională, cât și previzibilitatea procesului legislativ.

101.promolex.md

Tendința de modificare a ordinii de zi a ședinței plenare a Parlamentului s-a păstrat și în cazul ultimei întruniri a deputaților, care a avut loc în data de 11 iulie. Asociația Promo-LEX a constatat că ordinea de zi a fost modificată în proporție de 180%. **Evidențiem că un rulaj atât de mare al proiectelor introduse pe ordinea de zi, în prima săptămână din ordinea de zi bisăptămânală, este o practică diferită de cea anterioară, însă, la fel, afectează atât transparența decizională, cât și previzibilitatea procesului legislativ.**

74% (14 din 19 proiecte) dintre proiectele examinate în cadrul ședinței au fost votate cu încălcarea transparenței decizionale, dintre care doar trei proiecte de acte normative aveau instituit regimul – mod prioritar. În cazul a nouă proiecte, votul a avut loc fără solicitarea/acordarea/publicarea actelor aferente: avizele Direcției General Juridice (7); avizul Guvernului (2); expertiza anticorupție (2); analiza impactului de reglementare (1), avizele comisiilor permanente (4), rezultatele expertizelor și cercetărilor (1); avizul CNA (1), etc. **Promo-LEX subliniază că documentele aferente proiectelor de acte normative trebuie publicate cu suficient timp înainte de**

ședința Parlamentului, pentru a asigura transparența și accesibilitatea părților interesate la proiectele examinate.

În cazul a 12 proiecte nu a fost respectat termenul legal prevăzut pentru prezentarea recomandărilor părților interesate. Dintre acestea, trei proiecte de acte normative au fost examinate în mod prioritar.

Promo-LEX precizează că, **în spirit de consens de către majoritatea parlamentară și opoziție**, au fost aprobate doar trei proiecte. Actele votate se refereau la domeniul social, ratificarea unui acord de împrumut și modificarea Codului contravențional (coruperea electorală pasivă).

Ședința plenară a fost marcată de un incident în care unii deputați s-au stropit cu apă, în urma unui schimb de replici. **Ținem să menționăm că acest comportament este inacceptabil și încalcă normele de conduită și de comportament ale unui deputat.** La fel, precizăm faptul că nici președintele Parlamentului, Igor Grosu, care în acel moment era ieșit din sala de ședințe, nici vicepreședinta Parlamentului, Doina Gherman, nu au reacționat în vreun fel la cele întâmplate. Amintim că, președintele Parlamentului, sau în lipsa acestuia – președintele ședinței, este persoana responsabilă de buna desfășurare a ședinței plenare. În cazul încălcării Regulamentului Parlamentului, acesta poate chema la ordine și aplica sancțiuni.

În același timp, evidențiem că ședința plenară a Parlamentului a durat 10 ore, cu o pauză de 1 oră și 15 minute. Cele mai lungi dezbateri au fost în cazul audierii raportului de activitate a Consiliului de Egalitate privind situația din domeniul prevenirii și combaterii discriminării în Republica Moldova în anul 2023 (1 oră 40 de minute) și, respectiv, în cazul unui proiect care vizează politica fiscală și vamală pentru 2025 (1 oră și 10 minute). Din cauza deficiențelor tehnice au avut loc două întreruperi ale ședinței, de câte 5-7 minute. Motivul problemelor de ordin tehnic nu a fost

specificat, însă deputații au fost nevoiți să-și reseteze cartelele.

În final, **Promo-LEX reamintește deputaților despre obligația de a fi prezenți pe tot parcursul ședinței plenare.** Potrivit observațiilor experților Asociației, deși la începutul ședinței au fost prezenți într-un număr de 91 de deputați din 100, aceștia au început să părăsească sala plenului începând cu ora 19.00. După această oră au fost votate cel puțin patru proiecte de lege. La procedura de vot al ultimului act normativ dezbătut au participat doar 69 de deputați.

Aceasta a fost cea de-a patra ședință, din cele cinci, la care șapte deputați [au interdicția](#) de a participa.

Amintim că, în perioada 2021 – 2025, Promo-LEX și-a propus să monitorizeze activitatea Parlamentului Republicii Moldova, în special din perspectiva transparenței, legalității și eficienței procedurilor, în cadrul Programului „Democrație, Transparență și Responsabilitate” susținut financiar de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Scopul monitorizării este de a spori transparența instituției, de a contribui la îmbunătățirea procedurilor legislative și de a consolida interacțiunea dintre deputați și cetățeni.

Pentru informații suplimentare:

Dumitrița Ciuvaga

Comunicatoare

Asociația Promo-LEX

Tel: +373 68 800 827

Rezultatele evaluării implementării planurilor strategice ale CEC și CICDE

Asociația Promo-LEX a lansat astăzi, 11 iulie 2024, Raportul „Implementarea Planurilor Strategice ale Comisiei Electorale Centrale și ale Centrului de Instruire Continuă în Domeniul Electoral” (Evaluare anuală: 2023 și Totalizator: 2020 – 2023). Raportul prezintă o analiză a priorităților de dezvoltare și a activităților programate de către CEC și CICDE în perioada de monitorizare.

Rezultatele CEC și CICDE pentru 2023

Pentru anul 2023, CEC și-a asumat realizarea a 44 de sarcini aferente unui număr de 20 de activități strategice. Conform evaluării Promo-LEX, autoritatea electorală a reușit să realizeze doar 36% (16 din 44) din totalul sarcinilor planificate, 34% (15 din 44) au fost executate parțial, iar 30% (13 din 44) au rămas nerealizate. Printre **principalele**

realizări se numără modificarea cadrului normativ, supravegherea și controlul finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale, reînnoirea echipamentului tehnic destinat organelor electorale și instruirea judecătorilor, procurorilor și jurnaliștilor în domeniul electoral. Cu toate acestea, CEC a întâmpinat dificultăți în publicarea datelor despre finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale, la funcționarea sistemului de control financiar și la crearea unui profil electoral al alegătorului.

În ceea ce privește CICDE, pentru anul 2023, instituția și-a asumat realizarea a 40 de sarcini aferente unui număr de 16 activități strategice. Promo-LEX a apreciat că CICDE a realizat 88% (35 din 40) din totalul sarcinilor planificate, 7% (3 din 40) au fost executate parțial și 5% (2 din 40) au rămas nerealizate. **Principalele realizări** ale CICDE includ diversificarea parteneriatelor și atragerea surselor financiare din exterior, promovarea educației electorale în școli și universități. Totuși, CICDE a avut unele provocări în procesul de acreditare a cursurilor de instruire și menținerea formatorilor cu experiență.

Nivelul de implementare al întregului plan strategic al CEC și CICDE (2020-2023)

Pentru perioada 2020-2023, CEC a înregistrat următoarele rezultate: 42% (39 din 94) din totalul sarcinilor planificate au fost realizate, 36% (34 din 94) au fost realizate parțial și 22% (21 din 94) au rămas nerealizate. Printre **principalele realizări** ale CEC se numără optimizarea proceselor de lucru și stabilirea sancțiunilor pentru încălcarea regulilor de finanțare a partidelor politice. În aceeași perioadă, CICDE a realizat 91% (62 din 68) din totalul sarcinilor planificate, 8% (5 din 68) au fost realizate parțial și 1% (1 din 68) au rămas nerealizate. Printre principalele realizări ale CICDE se numără integrarea educației electorale în școli și universități și modernizarea platformei de instruire la distanță.

„În ceea ce privește activitatea CEC, au fost identificate anumite provocări care au împiedicat implementarea Planului strategic. Aici menționăm organizarea și desfășurarea scrutinului electoral în baza noilor prevederi, identificarea companiilor care să dezvolte aplicații software, au existat în Planul strategic unele activități a căror realizare nu era în competența instituției. Deși s-a depus un efort considerabil, rezultatul CEC este unul moderat. 44% din sarcini au fost preluate și incluse în noul plan strategic – 2024-2027. Pentru CICDE la fel au existat anumite provocări. Printre acestea menționăm modificarea legislației electorale, disponibilitatea redusă a formatorilor cu experiență. CICDE a înregistrat un rezultat foarte bun, întrucât 91% din sarcinile propuse au fost realizate”, a precizat Mariana Dobrovolschi, analistă electorală, Promo-LEX.

Recomandări

În urma monitorizării modului de implementare a activităților CEC și CICDE pentru perioada 2020-2023, Asociația Promo-LEX a formulat mai multe recomandări. Dintre acestea evidențiem:

- includerea în Planurile strategice a activităților majore care reprezintă valoare strategică;
- monitorizarea periodică a realizării activităților și evaluarea rezultatelor obținute;
- ajustarea Planurilor strategice anuale;
- colaborarea permanentă cu autoritățile publice, organizațiile societății civile și partenerii de dezvoltare;
- continuarea eforturilor pentru realizarea sarcinilor parțial realizate și a celor nerealizate.

„Acest raport este unul care încheie efortul de monitorizare a Planurilor strategice ale Comisiei Electorale Centrale și ale Centrului de Instruire Continuă în Domeniul Electoral pentru perioada 2020 – 2023. Comisia Electorală Centrală și Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral deja au aprobat

programe strategice pentru următoarea perioadă: 2024-2027. Inclusiv în acest context venim cu aceste recomandări care vizează atât modalitatea de formulare a sarcinilor, obiectivelor, activităților, dar și a indicatorilor, cât și modul de implementare a acestora”, a declarat Mihaela Duca-Anghelici, șefa echipei de analiză și cercetare, Promo-LEX.

Raportul „Implementarea Planurilor Strategice ale Comisiei Electorale Centrale și ale Centrului de Instruire Continuă în Domeniul Electoral” (Evaluare anuală: 2023 și Totalizator: 2020 – 2023) poate fi accesat [aici](#).

Raportul „Implementarea Planurilor Strategice ale Comisiei Electorale Centrale și ale Centrului de Instruire Continuă în Domeniul Electoral” (Evaluare anuală: 2023 și Totalizator: 2020 – 2023) a fost elaborat în cadrul Programului „Democrație, Transparență și Responsabilitate”, finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Asociația Promo-LEX monitorizează activitatea CEC și a CICDE începând din 2016 în vederea consolidării responsabilității autorităților față de cetățeni și asigurarea unor alegeri corecte, reprezentative și competitive. Opiniile exprimate în Raportul de monitorizare aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

Pentru informații suplimentare:

Dumitrița Ciuvaga

Comunicatoare

Asociația Promo-LEX

Tel: +373 68 800 827

Propaganda urii și rolul ei în tragedia de la Srebrenica

Masacrul de la Srebrenica, petrecut în iulie 1995, rămâne una dintre cele mai întunecate pagini din istoria recentă a Europei. Acest masacru a marcat sfârșitul unui capitol tragic al războiului din Bosnia, dar a subliniat și pericolul letal al discursului de ură în declanșarea unor asemenea atrocități.

Conflictul Bosniac și contextul premergător

La începutul anilor 1990, destrămarea Iugoslaviei a dus la izbucnirea unor conflicte sângeroase pe teritoriul fostei federații. Bosnia și Herțegovina a declarat independența la 1 martie 1992, ceea ce a declanșat un război civil între bosniaci (majoritar musulmani), sârbi bosniaci și croați bosniaci. Sârbii bosniaci, sprijiniți de guvernul din Serbia, au lansat o campanie de epurare etnică împotriva populației musulmane.

Discursul de ură și rolul său în conflict

Unul dintre factorii centrali care au alimentat conflictul a fost discursul de ură promovat de liderii politici și militari. Radovan Karadžić, liderul sârbilor bosniaci, și generalul Ratko Mladić, comandantul forțelor militare sârbe, au folosit retorica naționalistă și ură pentru a mobiliza masele și a justifica atrocitățile comise.

Discursurile publice ale liderilor sârbi bosniaci au fost pline de termeni peiorativi și dezumanizanti la adresa musulmanilor bosniaci. Aceasta a avut ca efect nu doar justificarea violenței în ochii susținătorilor lor, ci și crearea unei mentalități de „noi împotriva lor” [1], unde orice act de cruzime era considerat legitim în numele protejării grupului etnic.

Propaganda și rolul surselor de informare în masă

Propaganda mediatică a jucat un rol de bază în alimentarea urii și justificarea violenței. Posturile de televiziune, ziarele și radiourile [2] controlate de naționaliștii sârbi au fost principalele canale prin care discursul de ură a fost diseminat către populație. Aceste surse de informare în masă au prezentat în mod constant musulmanii bosniaci ca fiind inamici periculoși, care amenințau existența sârbilor bosniaci.

Televiziunea a fost folosită în mod special pentru a difuza imagini și reportaje manipulatorii, menite să inducă frica și ura în rândul sârbilor. Aceste reportaje exagerau și inventau atrocități comise de musulmani, consolidând percepția că violența împotriva lor era o măsură defensivă necesară. Această propagandă intensă a desensibilizat publicul, pregătindu-l să accepte și chiar să susțină actele de violență extremă.

Ziarele și radiourile au completat acest efort, publicând articole și emisiuni care susțineau aceeași retorică. În loc să promoveze pacea și înțelegerea, mass-media a jucat un rol

activ în escaladarea conflictului, contribuind la polarizarea și radicalizarea comunităților.

Desfășurarea masacrului

Sârbii bosniaci doreau să creeze o entitate politică învecinată teritorial cu Republica Srpska, iar Srebrenica era o verigă cheie care trebuia „curățată etnic” pentru a permite acest lucru. În 1992, forțele militare și paramilitare sârbe au început procesul de „curățare etnică” a teritoriului bosniacilor, ucigând și strămutând mii de oameni.

În săptămânile care au precedat masacrul, zeci de mii de non-sârbi s-au refugiat la Srebrenica de atacurile sârbilor din nord-estul Bosniei. Refugiații se aflau sub protecția forțelor de infanterie olandeză, fără hrană și apă potabilă. Când au început bombardamentele în apropierea centrelor pentru refugiați din Srebrenica, comandantul olandez a sunat la sediul Organizației Națiunilor Unite (ONU) pentru a solicita „sprijin aerian apropiat”. Pe măsură ce bombardamentele s-au intensificat, mai mulți refugiați din taberele din sud au fugit în oraș. Comandantul olandez a cerut asistență Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO)[\[3\]](#) pentru a opri bombardamentele, cu toate acestea, asistența a fost întârziată. În după-amiaza zilei de 11 iulie, comandantul sârb Ratko Mladić a ajuns în oraș.

La 12 iulie 1995, zeci de autobuze au sosit la Srebrenica pentru a deporta femeile și copiii în afara zonelor controlate de sârbi. Pe parcursul a 30 de ore, aproximativ 23.000[\[4\]](#) de femei și copii au fost deportați. În timpul deportărilor, forțele sârbe au început să selecteze toți bărbații în vârstă de peste 12 ani pentru „interogarea presupuselor crime de război”, aceștia fiind ținuți în camioane și depozite.

Primele omoruri ale musulmanilor neînarmați au început pe 13 iulie 1995. Cel puțin 8.000[\[5\]](#) dintre ei au fost uciși. Până la 3.000 au fost împușcați chiar pe câmp, alții au fost prinși

în depozite, terenuri de fotbal, locuri de joacă de pe teritoriul școlilor, ferme, fiind masacrați cu mitraliere și grenade. Mii de cadavre au fost îngropate în gropi comune. Unele dintre acestea au fost recuperate și reîngropate, dar identificarea s-a dovedit extrem de dificilă.

Rolul comunității internaționale și ONU

Reacția comunității internaționale la masacrul de la Srebrenica a fost una tardivă și inadecvată. Deși ONU declarase Srebrenica „zonă protejată”, forțele sale nu au putut preveni atrocitățile. Inerția și incapacitatea ONU de a acționa au fost criticate sever, subliniind eșecul comunității internaționale de a proteja civilii.

Condamnarea evenimentelor și justiția post-conflict

Masacrul de la Srebrenica a fost catalogat [\[6\]](#) drept genocid de Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie și de Curtea Internațională de Justiție. Radovan Karadžić și Ratko Mladić au fost condamnați pentru rolul lor în genocid și alte crime împotriva umanității. Totuși, procesul de reconciliere și justiție în regiune rămâne complicat și controversat.

Ceea ce s-a întâmplat la Srebrenica a demonstrat o dată în plus puterea distructivă a discursului de ură. Demonizarea sistematică a unui grup etnic și promovarea fricii și urii pot duce la acte de violență inimaginabile. Masacrul de la Srebrenica este o lecție despre consecințele discursurilor politicienilor care promovează ura și violența extremă, precum și eșecul protecției internaționale. Este responsabilitatea colectivă să ne amintim aceste evenimente și să prevenim răspândirea urii și discriminării în orice formă.

[\[1\]](#) David Rohde – „Endgame: the betrayal and fall of srebrenica”, pag. 64

[2] <https://www.wcia.org.uk/blog/propaganda-and-srebrenica/>, ultima accesare la 11.07.2024

[3] Ivor van der Stoel, Srebrenica: A 'Safe' Area", pag 82

[4]

<https://www.hmd.org.uk/learn-about-the-holocaust-and-genocides/bosnia/srebrenica/>, ultima accesare la 08.07.2024

[5] Ibidem

[6] <https://www.icty.org/>, ultima accesare la 11.07.2024

Cheltuieli politice ascunse – discrepanțe de ordinul milioanelor de lei

Cheltuieli politice ascunse - discrepanțe de
ordinul milioanele de lei

Promo-LEX
Promovarea democrației și a drepturilor omului

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Promo-LEX a estimat peste 20 mil. de lei drept cheltuieli neraportate de 25 de formațiuni politice – ceea ce a constituit 36% din totalul cheltuielilor raportate la Comisia Electorală Centrală (CEC) pentru anul 2023. Acest lucru, potrivit experților Promo-LEX, subliniază necesitatea sporirii eforturilor CEC pentru supravegherea și controlul eficient al finanțării politice și electorale. Datele se conțin în Raportul „Finanțarea partidelor politice în Republica Moldova. Retrospectiva anului 2023”, care a fost prezentat de către Asociația Promo-LEX.

Ce cheltuieli au raportat partidele politice?

Pentru anul 2023, din 61 de partide politice înregistrate, 23 au raportat cheltuieli de „zero” lei, în timp ce 33 de partide au raportat cheltuieli de aproape 57 mil. de lei. Cele mai mari cheltuieli au fost înregistrate pentru programe dedicate tinerilor și femeilor (24%) – cheltuieli impuse de cadrul legal în cazul formațiunilor politice care beneficiază de alocațiile de la bugetul de stat. Au urmat ca pondere cheltuielile pentru campanii electorale (21%), retribuirea muncii (19%) și locațiunea și întreținerea sediilor (13%).

Din totalul cheltuielilor raportate, 87% au fost acoperite din alocațiile de la bugetul de stat, în timp ce restul de 13% au provenit din alte [surse](#). Cele mai mari cheltuieli au fost raportate de PAS (39%), urmat de PSRM (20%), PSDE (10%), PN (8%) și PPPDA (7%).

Cheltuielile neraportate estimate de Promo-LEX

Promo-LEX a estimat cheltuielile neraportate ale partidelor politice pentru anul 2023 pe baza monitorizării activităților politice și comparării acestora cu cheltuielile declarate la CEC. Diferențele dintre estimările Promo-LEX și informațiile prezentate la organul electoral sunt semnificative.

O bună parte din cheltuielile neraportate și estimate de către Promo-LEX se referă la costurile operaționale. Pentru 2023,

Promo-LEX a estimat cheltuieli neraportate de minimum 3.631.102 lei, cele mai mari fiind atribuite ex-PPŞ/Echipa Ilan Şor (1.443.893 lei), PSRM (614.098 lei) şi PAS (441.713 lei) pentru locaţiunea şi întreţinerea sediilor. La acest aspect, Promo-LEX a constatat că unele partide au raportat cheltuieli pentru locaţiune sau întreţinere a sediilor, însă nu au raportat şi deţinerea unor sedii. În alte situaţii, deşi unele partide au raportat că deţin sedii, nu au raportat şi cheltuieli pentru locaţiune şi/sau întreţinerea acestora.

La capitolul retribuirea muncii, partidele politice au raportat cheltuieli de personal, fără a raporta şi personalul implicat şi invers, au raportat personalul, însă nu şi cheltuielile destinate angajaţilor. Cheltuielile neraportate estimate pentru retribuirea muncii personalului au fost de minimum 1.260.000 lei, majoritatea fiind atribuite ex-PPŞ/Echipa Ilan Şor (860.000 lei).

Pentru deplasările peste hotare au fost estimate cheltuieli neraportate de minimum 121.287 de lei, cele mai multe fiind pentru PSRM (61.970 lei), urmat de PVE (35.280 lei) şi PAS (19.837 lei).

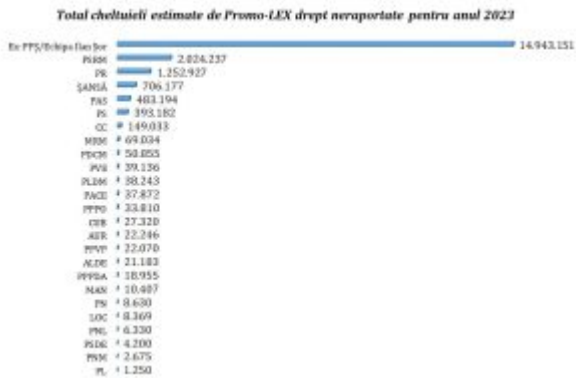
Cheltuielile neraportate pentru combustibili şi transport au fost estimate la minimum 1.740.201 lei, cele mai mari fiind pentru ex-PPŞ/Echipa Ilan Şor (1.521.980 lei).

Promovare de milioane de lei neraportate

Evenimentele publice organizate de către partidele politice au avut costuri de milioane de lei. În total, Promo-LEX a estimat cheltuieli neraportate de minimum 9.360.762 lei, cele mai mari fiind pentru ex-PPŞ/Echipa Ilan Şor (8.619.541 lei).

Aceeaşi situaţie se regăseşte şi în cazul unor cheltuieli ale formaţiunilor politice pentru presă şi materiale promoţionale. Aici sumele neraportate ajung la 4 mil. de lei şi, la fel, cele mai mari fiind atribuite pentru ex-PPŞ/Echipa Ilan Şor

(2.489.280 lei), PSRM (1.239.775 de lei) și PR (146.686 de lei).

În cazul producției și difuzării spoturilor publicitare, cheltuielile neraportate au fost de minimum 253.512 lei, cele mai mari fiind pentru PSRM (64.738 lei).

În total, Promo-LEX a estimat cheltuieli neraportate de minimum 20.374.484 lei pentru anul 2023, cele mai mari fiind atribuite ex-PPȘ/Echipa Ilan Șor. Din punct de vedere al destinației, cele mai multe cheltuieli neraportate au fost pentru organizarea evenimentelor de promovare politică, urmate de presă și materiale promoționale și locațiunea/întreținerea sediilor .

Raportul privind „Finanțarea partidelor politice în Republica Moldova. Retrospectiva anului 2023” poate fi accesat [aici](#).

În perioada 26 iulie 2016 – 31 martie 2025, Asociația Promo-LEX implementează programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate”, finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). În cadrul acestui proiect, Asociația și-a propus monitorizarea finanțării partidelor politice, în speță, prin prisma observării și estimării costurilor activităților desfășurate de acestea, precum și a raportării finanțelor partidelor către organul mandatat – CEC.

Pentru informații suplimentare:

Dumitrița Ciuvaga

Comunicatoare

Sinteza ședinței plenare a Parlamentului din 4 iulie 2024

Ședința plenară din 4 iulie 2024

Transparența procesului decizional a fost afectată în ședința din 4 iulie prin:

modificarea la ordinea de zi în proporție de **240%** și votarea a **69%** din proiecte, fără respectarea termenului prevăzut pentru consultări publice sau fără publicarea actelor aferente acestora

www.promolex.md

Asociația Promo-LEX constată că tendință de modificare a ordinii de zi în cea de-a doua săptămână a agendei bisăptămânale a Parlamentului s-a păstrat și de această dată. Agenda ședinței a fost modificată în proporție de 240%, ceea

ce depășește mai mult de două ori numărul de proiecte inițial prevăzut. Rulajul atât de mare al modificărilor afectează transparența și previzibilitatea procesului legislativ.

Și la această ședință, majoritatea parlamentară a respins toate propunerile opoziției, inclusiv cele de exercitare a controlului parlamentar prin audierea în plen a membrilor Guvernului. Luând în considerare că în această legislatură Parlamentul nu organizează și desfășoară ședințe dedicate subiectelor propuse de opoziția parlamentară (art. 431 din Regulamentul Parlamentului), ignorarea constantă a propunerilor opoziției diminuează rolul și implicarea acesteia în procedura legislativă.

69% din proiectele examinate în cadrul ședinței au fost votate cu încălcarea transparenței decizionale, dintre care doar trei aveau instituit regimul – mod prioritar. Șase proiecte au fost votate fără solicitarea/acordarea/ publicarea actele aferente proiectelor, inclusiv avizul Direcției General Juridice (4); avizul Guvernului (2); expertiza anticorupție (1); analiza impactului de reglementare (2), avizele comisiilor permanente (1), rezultatele consultărilor publice (1), sinteza obiectiilor și recomandărilor (1). În cazul a 8 proiecte de lege de pe ordinea de zi (5- ale Guvernului, 1 – a Președintelui Republicii Moldova și 2 – a unor deputați PAS) nu a fost respectat termenul legal de cel puțin 10 zile lucrătoare prevăzut pentru prezentarea recomandărilor părților interesate. Promo-LEX subliniază că documentele aferente proiectelor de acte normative trebuie publicate cu suficient timp înainte de ședința Parlamentului, pentru a asigura transparența și accesibilitatea părților interesate la proiectele examinate.

Apreciem că diferit de precedentul creat, în această ședință Parlamentul a aprobat ordinea de zi pentru ședințele din 11 – 17 iulie, astfel fiind respectat art. 45 alin. (1) din Regulamentul Parlamentului, ceea ce asigură previzibilitatea activității legislativului pentru următoarele două săptămâni.

La ședință au participat 83 din cei 99 de deputați, aceasta fiind a treia ședință din cele cinci – pentru care celor șapte deputați le-a fost interzisă participarea. Ședința a durat circa 8 ore 20 min, cu o pauză de 1 oră 30 min. Cea mai lungă dezbateri, de o oră și jumătate, a fost în cazul proiectului pentru modificarea Legii bugetului de stat pentru anul 2023. Iar cele mai scurte dezbateri au avut loc la examinarea proiectului pentru modificarea Legii privind achizițiile publice și la numirea unui membru a Curții de Conturi, acestea fiind votate în 2-3 minute.

Amintim că, în perioada 2021 – 2025, Promo-LEX și-a propus să monitorizeze activitatea Parlamentului Republicii Moldova, în special din perspectiva transparenței, legalității și eficienței procedurilor, în cadrul Programului „Democrație, Transparență și Responsabilitate” susținut financiar de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Scopul monitorizării este de a spori transparența instituției, de a contribui la îmbunătățirea procedurilor legislative și de a consolida interacțiunea dintre deputați și cetățeni.

Pentru informații suplimentare:

Dumitrița Ciuvaga

Comunicatoare

Asociația Promo-LEX

Tel: +373 68 800 827

Veniturile partidelor politice din Moldova în 2023: O analiză a surselor de finanțare

Din cele 61 de partide politice înregistrate în Republica Moldova în 2023, doar 34 (56%) au declarat colectarea veniturilor, valoarea totală a acestora fiind de 54,9 milioane de lei. Potrivit Raportului „Finanțarea partidelor politice în Republica Moldova. Retrospectiva 2023”, care a fost prezentat de către Asociația Promo-LEX, drept surse de venit au reprezentat alocațiile de la bugetul de stat, donațiile de la persoane fizice și juridice, cotizațiile membrilor de partid, dar și activitățile economice ale formațiunilor.

O situația îngrijorătoare o reprezintă dependența în creștere a partidelor politice de alocațiile de la bugetul de stat, care în 2023 au constituit 84% din totalul veniturilor. Astfel, dacă în perioada 2016 – 2019 ponderea alocațiilor de la bugetul de stat era de până la 40% din bugetul partidelor politice, atunci începând cu anul 2020 această dependență a crescut considerabil (2020 – 62%, 2021 – 70%, 2022 – 82%). Această dependență față de banii din bugetul de stat poate fi explicată prin lipsa încrederii în partidele politice, cetățenii fiind reticenți în a susține financiar formațiunile politice.

În același timp, pe fundalul creșterii veniturilor din alocațiile de la bugetul de stat, a scăzut ponderea veniturilor din alte surse. Dacă în 2016 jumătate din banii acumulați (50%) de către partide erau din donații, în 2023 această sursă a reprezentat doar 9%. Același situație se atestă și în cazul veniturilor acumulate din cotizațiile achitate de membrii de partid, care începând cu anul 2020 au

scăzut considerabil. Pentru comparație, în anul 2018 și 2019 veniturile din această sursă au constituit 25% și, respectiv, 32 la sută. În anul 2022, cotizațiile au reprezentat doar 5% din venituri, în 2021 – 3%, în 2022 – 2%. În anul 2023, veniturile din cotizații au reprezentat 4%.

Pe de altă parte, se atestă o creștere a donațiilor din partea persoanelor juridice. Dacă în anul 2022 au fost raportate venituri din donațiile persoanelor juridice în mărime de 2%, în 2023 acestea au constituit 4%.

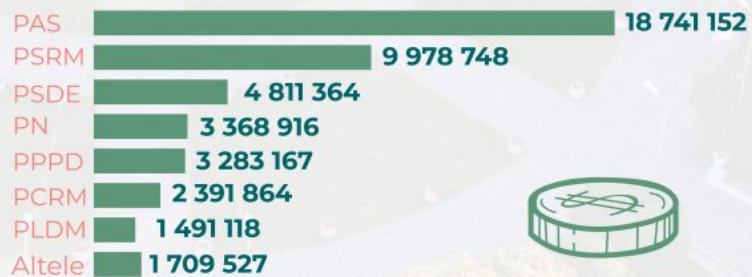
În acest context, Promo-LEX consideră necesar ca partidele politice să depună eforturi pentru a implica și responsabiliza politic cetățenii, ceea ce ar putea duce la diversificarea surselor de finanțare. Totodată, ar putea fi examinată posibilitatea revizuirii condițiilor de acordare a alocațiilor de la buget, în funcție de volumul veniturilor acumulate din surse private.

Cine și ce bani a obținut din bugetul de stat?

Cel mai mare venit din alocațiile de la bugetul de stat, pentru 2023, l-a avut PAS. Formațiunea a primit din bugetul public peste 18 mln. de lei. Aceasta a fost urmată de PSRM cu aproape 10 mln. de lei, PSDE cu aproape 5 mln. de lei și PN cu peste 3 mln. lei. De cealaltă parte, unele formațiuni (PPP0, PSE sau PPRU) au raportat venituri din alocații de la stat de câteva mii de lei. Important este să precizăm că mărimea alocațiilor de la bugetul de stat depinde de numărul de voturi valabile acumulate de acestea în alegeri. Prin urmare, un rezultat bun înregistrat în alegeri reprezintă și o alocație mai mare din bugetul de stat.

Partidele politice finanțate din alocații de la bugetul de stat

PAS	18 741 152	UCSM	86 470
PSRM	9 978 748	PPVP	78 919
PSDE	4 811 364	PNL	72 900
PN	3 368 916	PDCM	64 647
PPPDA	3 283 167	PVE	61 498
PCRM	2 391 864	MPSN	32 761
PLDM	1 491 118	PPM	29 137
PL	391 985	ALDE	15 182
AUR	374 103	PPPO	6 880
PPDA	263 156	PSE	5 696
CC	115 361	PPRU	3 153
PPFD	107 679		

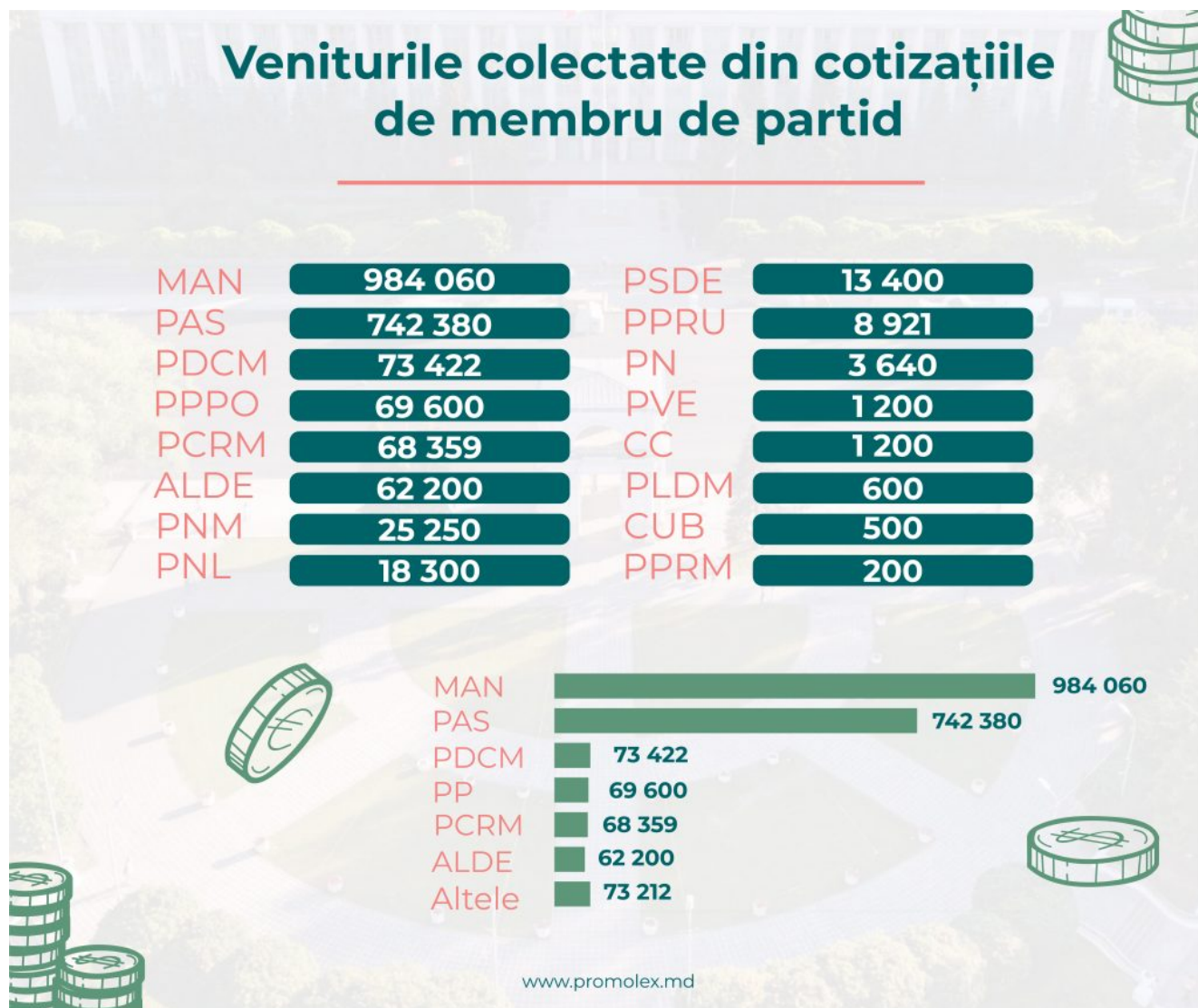
www.promolex.md

Cine și de câți membri de partid este susținut financiar prin achitarea cotizațiilor?

Deși statutele tuturor celor 61 partide prevăd obligațiunea membrilor de partid de a achita cotizațiile de membru, în 2023 doar 16 partide au raportat colectarea cotizațiilor, valoarea totală a acestora fiind scăzută – de doar 2 milioane de lei. În acest sens, Promo-LEX precizează că aportul membrilor de partid la veniturile formațiunii reprezintă o dovadă a implicării și susținerii acestora. Prin urmare, implicarea membrilor de partid, cel puțin prin achitarea cotizațiilor, este una necesară.

Cei mai mulți membri de membri de partid care au achitat cotizații raportat la numărul total de membri declarați la

CEC, au fost în cazul PAS, care a colectat cotizațiile de la 58% din membrii săi, urmat de MAN – de la 50% din membrii de partid și, respectiv, PDCM – de la 5%.

Salarii, pensii, burse și ajutoare sociale – surse de venit ale donatorilor

Persoanele fizice, care au oferit donații partidelor politice în 2023, în 90% dintre cazuri le-au făcut din salariile încasate. Din pensii ponderea totală a donațiilor a reprezentat 5%, iar donațiile de la șomeri au constituit 3 la sută. Partidele politice au acumulat venituri și din donații precum burse sau ajutorare sociale (1%).

Precizăm că donațiile care depășesc trei salarii medii lunare pe economie, adică 35.100 de lei (în 2023), urmează să fie

verificate de către Comisia Electorală Centrală. În urma monitorizării, Promo-LEX a constatat că limita stabilită pentru inițierea verificărilor de către CEC a fost depășită doar în cazul a 12 astfel de donatori. Volumul acestor donații a fost de peste 600 de mii de lei, ceea ce reprezintă 19% din totalul donațiilor făcute de către persoanele fizice. În acest context, Promo-LEX vine cu recomandarea către CEC să examineze posibilitatea extinderii criteriilor care vor sta la baza verificării donațiilor în susținerea partidelor politice, pentru a nu exista riscul eludării cadrului legal privind finanțarea partidelor. Or există situații când în rapoartele partidelor se regăsesc așa-numiții „donatori fictivi”, fapt constatat și în cadrul investigațiilor jurnalistice, și a căror donații nu depășesc acea limită de trei salarii medii.

Donații „cash sau card”?

Pentru 2023, majoritatea persoanelor fizice au preferat să ofere donații partidelor politice prin transfer bancar. Donații de la persoanele fizice în numerar au fost colectate în proporție de 35%. În cazul a trei formațiuni politice donațiile au fost colectate doar în numerar, prin transfer bancar au fost colectate în cazul a șase formațiuni, iar colectarea mixtă (numerar și transfer bancar) a fost observată în cazul a opt partide.

Promo-LEX apreciază tendința pozitivă de colectare a donațiilor prin transfer bancar. Or în cazul colectării donațiilor și cotizațiilor în numerar sunt lăsate mai puține urme reale care ar facilita reconstituirea ușoară a activității financiare a partidelor politice.

Raportul privind „Finanțarea partidelor politice în Republica Moldova. Retrospectiva anului 2023” poate fi accesat [aici](#).

În perioada 26 iulie 2016 – 31 martie 2025, Asociația Promo-LEX implementează programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate”, finanțat de Agenția Statelor Unite pentru

Dezvoltare Internațională (USAID). În cadrul acestui proiect, Asociația și-a propus monitorizarea finanțării partidelor politice, în speță, prin prisma observării și estimării costurilor activităților desfășurate de acestea, precum și a raportării finanțelor partidelor către organul mandatat – CEC.

Pentru informații suplimentare:

Dumitrița Ciuvaga

Comunicatoare

Asociația Promo-LEX

Tel: +373 68 800 827